Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely — Euroopan unionin perusoikeuskirja — 6 artikla — Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen — Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa — Puitepäätös 2002/584/YOS — Eurooppalainen pidätysmääräys — Velvollisuus panna täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys — 12 artikla — Etsityn henkilön pitäminen säilössä — 15 artikla — Luovuttamispäätös — 17 artikla — Täytäntöönpanoa koskevan päätöksen määräajat ja menettelyt — Määräaikojen ylittämisen seuraukset

Asiassa C-237/15 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka High Court (Irlanti) on esittänyt 19.5.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.5.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Minister for Justice and Equality

vastaan

Francis Lanigan,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, C. Vajda, S. Rodin ja K. Jürimäe sekä tuomarit J. Malenovský, E. Levits, M. Safjan, A. Prechal ja J. L. da Cruz Vilaça,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Francis Lanigan, edustajanaan K. Kelly, BL, M. Forde, SC, ja solicitor P. O'Donovan,

— Irlanti, asiamiehenään E. Creedon, avustajinaan R. Barron, SC, T. McGillicuddy, BL ja solicitor H. Dockry,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

— Espanjan hallitus, asiamiehenään A. Rubio González,

— Ranskan hallitus, asiamiehenään F.-X. Bréchot,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään J. Langer,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Kaye, avustajanaan barrister J. Holmes,

— Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters ja W. Bogensberger,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös), 15 ja 17 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty Magistrates' Courts in Dungannonin (Yhdistynyt kuningaskunta) Francis Laniganista 17.12.2012 antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen Irlannissa tapahtuvan täytäntöönpanon yhteydessä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

3 Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 5 artiklassa, jonka otsikkona on ”Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen”, määrätään seuraavaa:

”1. Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan, paitsi seuraavissa tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä:

– –

f) henkilö pidätetään tai häneltä riistetään vapaus lain nojalla, jotta estettäisiin hänen laiton maahantulonsa, tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamisekseen tai luovuttamisekseen.

– –

4. Jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen.

– –”

Unionin oikeus

4 Puitepäätöksen johdanto-osan viidennessä ja seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(5) Unionille asetettu tavoite tulla vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaksi alueeksi johtaa EU:n jäsenvaltioiden välisen, rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen poistamiseen ja sen korvaamiseen oikeusviranomaisten välisillä luovuttamisjärjestelyillä. Lisäksi uusien ja yksinkertaisempien järjestelyjen käyttöönotto rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi tuomioiden täytäntöönpanoa ja syytteeseen asettamista varten rikosasioissa tekee mahdolliseksi poistaa nykyiset monimutkaiset ja aikaa vievät luovuttamismenettelyt. Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella on aiheellista korvata jäsenvaltioiden tähänastiset perinteiset yhteistyösuhteet rikosoikeudellisten päätösten, sekä ennen tuomiota annettujen että lopullisten, vapaan liikkuvuuden järjestelmällä.

– –

(7) Koska tavoitteena olevaa, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 13 päivänä joulukuuta 1957 tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen perustuvan monenvälisen luovuttamisjärjestelmän korvaamista ei voida riittävällä tavalla saavuttaa jäsenvaltioiden yksipuolisin toimin, vaan se voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla, neuvosto voi toteuttaa toimenpiteitä [EU] 2 artiklassa tarkoitetun ja [EY] 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Jälkimmäisessä artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä päätöksessä ei ylitetä sitä, mikä on välttämätöntä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.”

5 Puitepäätöksen 1 artiklan otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

6 Puitepäätöksen 3, 4 ja 4 a artiklassa todetaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen ehdottomat ja harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet.

7 Puitepäätöksen 12 artiklan otsikko on ”Henkilön pitäminen säilössä”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Kun henkilö otetaan kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti päätöksen siitä, onko säilössä pitämistä jatkettava. Väliaikainen vapauttaminen on mahdollista milloin hyvänsä täytäntöönpanojäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti edellyttäen, että kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen toteuttaa tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet etsityn henkilön pakenemisen estämiseksi.”

8 Puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee päätöksen henkilön luovuttamisesta tässä puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa ja siinä määritetyin edellytyksin”.

9 Puitepäätöksen 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalainen pidätysmääräys käsitellään ja se pannaan täytäntöön kiireellisesti.

2. Jos etsitty henkilö suostuu luovuttamiseen, lopullinen päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta olisi tehtävä 10 päivän kuluttua suostumuksen antamisesta.

3. Muissa tapauksissa lopullinen päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta olisi tehtävä 60 päivän kuluessa etsityn henkilön kiinni ottamisesta.

4. Jos eurooppalaista pidätysmääräystä ei erityistapauksissa voida panna täytäntöön 2 tai 3 kohdan mukaisissa määräajoissa, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on välittömästi ilmoitettava siitä ja viivästyksen syystä pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle. Tällaisessa tapauksessa määräaikoja voidaan jatkaa 30 päivällä.

5. Siihen saakka, kunnes täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevan lopullisen päätöksen, sen on varmistettava, että henkilön tosiasiallisen luovuttamisen aineelliset edellytykset säilyvät.

– –

7. Jos jäsenvaltio ei poikkeuksellisissa olosuhteissa pysty noudattamaan tässä artiklassa säädettyjä määräaikoja, sen on ilmoitettava siitä ja viivästyksen syistä Eurojust-yksikölle. Jäsenvaltion, joka on toistuvasti kärsinyt jonkin toisen jäsenvaltion viivästyksestä pidätysmääräyksen täytäntöönpanossa, on lisäksi ilmoitettava siitä neuvostolle tämän puitepäätöksen täytäntöönpanon arvioimiseksi jäsenvaltioiden tasolla.”

10 Puitepäätöksen 23 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Etsitty henkilö luovutetaan mahdollisimman pian asianomaisten viranomaisten sopimana ajankohtana.

2. Hänet luovutetaan kymmenen päivän kuluessa lopullisesta päätöksestä panna täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys.

3. Jos etsittyä henkilöä ei kyetä luovuttamaan 2 kohdan mukaisessa määräajassa jossakin jäsenvaltiossa ilmenevän ylivoimaisen esteen vuoksi, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen ja pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen on välittömästi otettava yhteyttä toisiinsa ja sovittava uudesta luovuttamispäivästä. Tällöin luovuttaminen tapahtuu kymmenen päivän kuluessa sovitusta uudesta määräpäivästä.

4. Poikkeuksellisesti luovuttamista voidaan tilapäisesti lykätä vakavista humanitaarisista syistä, esimerkiksi jos on olemassa perusteltu syy uskoa, että luovuttaminen selvästi vaarantaisi etsityn henkilön hengen tai terveyden. Eurooppalainen pidätysmääräys on pantava täytäntöön heti, kun tällaisten syiden olemassaolo on lakannut. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ilmoittaa tästä välittömästi pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle ja sopii uudesta luovuttamisajankohdasta. Luovuttaminen tapahtuu tällöin kymmenen päivän kuluessa näin sovitusta uudesta määräpäivästä.

5. Jos kyseinen henkilö on 2–4 kohdassa tarkoitettujen määräaikojen päättyessä edelleen säilöön otettuna, hänet päästetään vapaaksi. ”

11 Puitepäätöksen 26 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio vähentää eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta johtuvan säilöönottoajan vapausrangaistuksen kokonaisajasta, joka olisi suoritettava pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen tuomitsemisen seurauksena.”

Irlannin lainsäädäntö

12 Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetun vuoden 2003 lain (European Arrest Warrant Act 2003) 13 §:n 5 momentissa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni otettu henkilö on vietävä viipymättä kiinni ottamisensa jälkeen High Courtiin, ja jos High Court on vakuuttunut siitä, että tämä henkilö on sama kuin se, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, se

(a) päättää henkilön säilöön ottamisesta tai määrää hänet päästettäväksi vapaaksi tietyin ehdoin (tältä osin High Courtilla on sama toimivalta kuin silloin, jos henkilöä syytettäisiin tässä tuomioistuimessa rikoksesta)

(b) vahvistaa 16 §:ssä tarkoitetun päivämäärän (joka on viimeistään 21 päivän kuluttua henkilön kiinni ottamisesta) – –”

13 Tämän lain 16 §:n 9 ja 10 momentissa säädetään seuraavaa:

”(9) Jos High Court ei ole 60 päivän kuluessa henkilön 13 tai 14 §:n mukaisesta kiinni ottamisesta antanut 1 tai 2 momentin tai 15 §:n 1 tai 2 momentin mukaista määräystä tai jos se on päättänyt olla antamatta 1 tai 2 momentin mukaista määräystä, sen on kehotettava valtion keskusviranomaista ilmoittamaan siitä ja kehotuksessa täsmennettävistä syistä pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle ja tarvittaessa Eurojust-yksikölle, ja valtion keskusviranomaisen on noudatettava tällaista kehotusta.

(10) Jos High Court ei ole 90 päivän kuluessa henkilön 13 tai 14 §:n mukaisesta kiinni ottamisesta antanut 1 tai 2 momentin tai 15 §:n 1 tai 2 momentin mukaista määräystä tai jos se on päättänyt olla antamatta 1 tai 2 momentin mukaista määräystä, sen on kehotettava valtion keskusviranomaista ilmoittamaan siitä ja kehotuksessa täsmennettävistä syistä pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle ja tarvittaessa Eurojust-yksikölle, ja valtion keskusviranomaisen on noudatettava tällaista kehotusta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14 Magistrates’ Courts in Dungannon antoi 17.12.2012 Laniganista eurooppalaisen pidätysmääräyksen häntä vastaan vireille pantujen rikosoikeudellisten menettelyjen yhteydessä, jotka koskevat Yhdistyneessä kuningaskunnassa 31.5.1998 tehtyjä tekoja, jotka voidaan luokitella tahalliseksi henkirikokseksi ja ampuma-aseen hallussapidoksi henkeä vaarantavassa tarkoituksessa.

15 High Court hyväksyi 7.1.2013 tämän eurooppalaisen pidätysmääräyksen, jotta An Garda Síochána (Irlannin poliisivoimat) voisi ottaa Laniganin kiinni.

16 Lanigan otettiin kiinni 16.1.2013 mainitun eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla ja vietiin High Courtiin. Hän ilmoitti tälle tuomioistuimelle, ettei hän suostu luovuttamiseensa Yhdistyneen kuningaskunnan oikeusviranomaisille, ja hän oli säilöön otettuna odotettaessa päätöstä hänen luovuttamisestaan näille viranomaisille.

17 Laniganin tilanteen tutkiminen High Courtissa alkoi 30.6.2014 useiden lykkäysten jälkeen muun muassa ennakkoratkaisupyynnössä kuvattujen oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvien seikkojen vuoksi. Lanigan vetosi vielä uusiin väitteisiin vastustaakseen luovuttamistaan Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisille. Näiden väitteiden perusteltavuuden arvioimiseksi on muun muassa ollut perusteltua pyytää lisätietoja näiltä viranomaisilta, jotta voidaan arvioida niiden Laniganin väitteiden uskottavuutta, joiden mukaan hänen luovuttamisensa mainituille viranomaisille vaarantaisi hänen henkensä.

18 Pyydettyjen tietojen saamisen 8.12.2014 jälkeen Lanigan esitti 15.12.2014 pyynnön vapauttamisesta tietyin ehdoin. High Court hyväksyi tämän pyynnön ja vapautti hänet asettaen vapauttamiselle tiettyjä edellytyksiä. Koska näitä edellytyksiä ei täytetty, Lanigan pysyi säilöön otettuna.

19 Lisäksi Lanigan myös väitti 15.12.2014 High Courtissa pidetyssä istunnossa, että kyseinen luovuttamispyyntö pitäisi hylätä puitepäätöksessä säädettyjen määräaikojen ylittämisen vuoksi.

20 Näissä olosuhteissa High Court päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Mikä vaikutus on sillä, että puitepäätöksen 17 artiklassa, luettuna yhdessä kyseisen puitepäätöksen 15 artiklan säännösten kanssa, säädettyjä määräaikoja ei noudateta?

2) Seuraako puitepäätöksen 17 artiklassa säädettyjen määräaikojen noudattamatta jättämisestä oikeuksia henkilölle, joka on odotettaessa päätöstä hänen luovuttamisestaan ollut säilöön otettuna nämä määräajat ylittävän ajan?”

Kiireellinen menettely

21 High Court on pyytänyt, että tämän ennakkoratkaisupyynnön käsittelyyn sovellettaisiin unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa tarkoitettua kiireellistä menettelyä.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perusteli tämän pyynnön korostaen, että Lanigan on ollut säilöön otettuna 16.1.2013 alkaen häntä koskevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.

23 Tältä osin on ensiksi todettava, että käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisupyyntö koskee puitepäätöksen tulkintaa, ja puitepäätös kuuluu EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan V osaston alaan. Se on siis mahdollista käsitellä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

24 Toiseksi on todettava, että Laniganiin kohdistuu parhaillaan vapaudenmenetys ja että hänen pitämisensä säilössä riippuu pääasian riidan ratkaisusta.

25 Näin ollen unionin tuomioistuimen neljäs jaosto on päättänyt 28.5.2015 esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan hyväksyä kansallisen tuomioistuimen pyynnön kyseisen ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä kiireellisessä menettelyssä ja siirtää asian unionin tuomioistuimeen, jotta se annettaisiin suuren jaoston käsiteltäväksi.

Ennakkoratkaisukysymykset

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ennakkoratkaisukysymyksillään, joita on tarkasteltava yhdessä, onko puitepäätöksen 12 artiklaa, 15 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa tulkittava siten, että ne estävät sen, että 17 artiklassa säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen yhtäältä tekee eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen ja toisaalta pitää etsityn henkilön säilössä, vaikka tämän henkilön säilössä pitämisen kokonaisaika ylittää nämä määräajat.

27 On aluksi syytä palauttaa mieleen, että puitepäätöksen tavoitteena on, kuten erityisesti sen 1 artiklan 1 ja 2 kohdasta sekä sen johdanto-osan viidennestä ja seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee, korvata monenvälinen luovuttamisjärjestelmä jäsenvaltioiden välillä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvilla oikeusviranomaisten välisillä rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamisjärjestelyillä tuomioiden täytäntöönpanoa tai syytetoimenpiteitä varten (tuomio Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, 36 kohta ja tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 34 kohta).

28 Ottamalla käyttöön uusi yksinkertaistettu ja tehokkaampi järjestelmä rikoslain rikkomisesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi puitepäätöksellä pyritään helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sellaisen unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä (tuomio Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, 37 kohta ja tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 35 kohta).

29 Mainittu oikeudellisen yhteistyön nopeuttamisen tavoite näkyy puitepäätöksen useissa kohdissa ja erityisesti käsiteltäessä eurooppalaisia pidätysmääräyksiä koskevien päätösten tekemistä koskevia määräaikoja (tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 58 kohta).

30 Tästä on todettava, että puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään yleisesti, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen päättää etsityn henkilön luovuttamisesta ”tässä puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa ja siinä määritetyin edellytyksin”.

31 Erityisesti eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan päätöksen tekemisestä puitepäätöksen 17 artiklan 1 kohdassa säädetään, että pidätysmääräys ”käsitellään ja – – pannaan täytäntöön kiireellisesti”. Tämän artiklan 2 ja 3 kohdassa vahvistetaan täsmälliset määräajat tällaisen määräyksen täytäntöönpanoa koskevan lopullisen päätöksen tekemiselle, ja sen 4 kohdassa sallitaan näiden määräaikojen, joiden aikana tämä päätös on tehtävä, jatkaminen.

32 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että puitepäätöksen 15 ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva lopullinen päätös tehdään lähtökohtaisesti näissä määräajoissa, joiden tärkeyttä on lisäksi korostettu useissa puitepäätöksen säännöksissä (ks. tältä osin tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 62 ja 64 kohta).

33 Edellä esitetystä johtuu, että täytäntöönpanojäsenvaltion on noudatettava mainitussa 17 artiklassa säädettyjä määräaikoja. Esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi on siis välttämätöntä arvioida, onko eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan päätöksen tekeminen yhtäältä ja etsityn henkilön säilössä pitäminen tämän määräyksen perusteella toisaalta edelleen mahdollista, kun tämä valtio ei ole noudattanut velvollisuutta tehdä lopullista päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta asetetuissa määräajoissa.

Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan päätöksen tekeminen

34 Vaikka puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään selvästi, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen päättää henkilön luovuttamisesta puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa, tämän säännöksen sanamuodon nojalla ei voida riittävällä tavalla määrittää sitä, onko eurooppalainen pidätysmääräys yhä pantava täytäntöön näiden määräaikojen päättymisen jälkeen, eikä erityisesti sitä, pitääkö täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tehdä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen.

35 Tältä osin on huomattava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost, C-11/12, EU:C:2012:808, 27 kohta ja tuomio Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Asiayhteydestä, jota puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohta koskee, unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että vastavuoroisen tunnustamisen periaate, joka on oikeudellisen yhteistyön kulmakivi, tarkoittaa puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan, että jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvollisia panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön. Viimeksi mainitut voivat nimittäin kieltäytyä tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vain puitepäätöksen 3, 4 ja 4 a artiklassa säädetyissä tapauksissa, ja ne voivat asettaa täytäntöönpanolle vain sen 5 artiklassa määriteltyjä ehtoja (ks. tältä osin tuomio West, C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 55 kohta; tuomio Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, 38 kohta ja tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 36 kohta).

37 Kun otetaan huomioon yhtäältä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanovelvollisuuden keskeinen luonne puitepäätöksellä perustetussa järjestelmässä ja toisaalta se, ettei siinä säädetä nimenomaisesti tämän velvollisuuden ajallisen voimassaolon rajoittamisesta, puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohtaan kirjatun säännön ei siis voida tulkita tarkoittavan sitä, että puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi enää tehdä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä, tai sitä, että täytäntöönpanojäsenvaltiolla ei enää ole velvollisuutta jatkaa määräyksen täytäntöönpanomenettelyä.

38 Tätä tulkintaa tukee se seikka, että unionin lainsäätäjä on nimenomaisesti tarkastellut puitepäätöksen 17 artiklan 7 kohdassa tilannetta, jossa jäsenvaltio ei voi noudattaa tässä 17 artiklassa vahvistettuja määräaikoja, eikä se ole säätänyt, ettei täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen näin ollen voisi enää tehdä päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta tai ettei velvollisuutta jatkaa eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaa täytäntöönpanomenettelyä tässä tapauksessa olisi. Puitepäätöksen 17 artiklan 7 kohdassa mainitaan lisäksi yksi tai useampi ”viivästy[s] täytäntöönpanossa”, mikä osoittaa näin ollen, että unionin lainsäätäjä on katsonut, että sellaisessa tilanteessa, jossa näitä määräaikoja ei ole noudatettu, eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa siirretään eikä sitä evätä.

39 Lisäksi puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohdan päinvastainen tulkinta olisi epäjohdonmukainen sen 17 artiklan 5 kohdan kanssa. Tässä viimeksi mainitussa säännöksessä nimittäin todetaan, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on varmistettava, että tarpeelliset aineelliset edellytykset etsityn henkilön tosiasialliselle luovuttamiselle täyttyvät eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan lopullisen päätöksen tekemiseen saakka, eikä siinä rajoiteta tämän velvollisuuden ajallista voimassaoloa eikä erityisesti säädetä, että se loppuisi puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen. Tällaisen velvollisuuden jatkuvuudella on tässä tapauksessa merkitystä vain, jos täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tehtävä päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta näiden määräaikojen päätyttyä.

40 Lisäksi sellainen puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohdan tulkinta, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen ei pitäisi enää tehdä päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta mainittujen määräaikojen päättymisen jälkeen, voisi aiheuttaa haittaa puitepäätöksen tavoitteelle nopeuttaa ja yksinkertaistaa oikeudellista yhteistyötä, koska tämä tulkinta voisi muun muassa pakottaa pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion antamaan toisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen, jotta uuden luovutusmenettelyn järjestäminen puitepäätöksessä säädetyissä määräajoissa on mahdollista.

41 Näin ollen estämällä, että eurooppalaisten pidätysmääräysten vaikutus heikkenee ja että viivästyminen näiden määräysten täytäntöönpanossa johtaa monimutkaisempiin menettelyihin, sellaisella puitepäätöksen 15 ja 17 artiklan tulkinnalla, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös voidaan yhä tehdä tässä viimeksi mainitussa artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen, vain helpotetaan etsittyjen henkilöiden luovuttamista sen vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti, josta puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa säädetään ja joka on tässä päätöksessä säädetty keskeinen sääntö (ks. vastaavasti tuomio Wolzenburg, C-123/08, EU:C:2009:616, 59 kohta ja tuomio West, C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 62 kohta). Lisäksi puitepäätöksen 15 ja 17 artiklan päinvastainen tulkinta voisi suosia viivyttäviä käytäntöjä, joiden tarkoituksena on estää eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpano.

42 Edellä esitetystä ilmenee, ettei pelkästään puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättyminen voi poistaa täytäntöönpanojäsenvaltiolta velvollisuutta jatkaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanomenettelyä ja tehdä sitä koskeva täytäntöönpanopäätös.

Etsityn henkilön pitäminen säilössä

43 Puitepäätöksen 12 artiklan mukaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti päätöksen siitä, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella kiinni otetun henkilön säilössä pitämistä jatkettava. Tässä artiklassa tarkennetaan myös, että tämän henkilön väliaikainen vapauttaminen on mahdollista milloin hyvänsä täytäntöönpanojäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti edellyttäen, että kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen toteuttaa tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet kyseisen henkilön pakenemisen estämiseksi.

44 On todettava, ettei tässä artiklassa säädetä yleisesti, että etsityn henkilön säilössä pitäminen olisi mahdollista pelkästään tarkoissa ajallisissa rajoissa, eikä erityisesti, että se olisi suljettu pois puitepäätöksen 17 artiklassa säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen.

45 Vaikka puitepäätöksen 12 artiklassa samoin myönnetään tietyillä edellytyksillä mahdollisuus vapauttaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella pidätetty henkilö väliaikaisesti, siinä ei säädetä, että puitepäätöksen 17 artiklassa säädettyjen määräaikojen päättymisen johdosta täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pitäisi toteuttaa tällainen vapauttaminen tai sitäkin suuremmalla syyllä yksinkertaisesti vapauttaa tämä henkilö.

46 Tästä on todettava, ettei missään muussa puitepäätöksen säännöksessä säädetä tällaisista velvoitteista.

47 Toisin kuin puitepäätöksen 23 artiklan 5 kohdassa, jossa säädetään, että etsityn henkilön luovuttamiselle sen jälkeen, kun on tehty eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös, säädettyjen määräaikojen päättyessä tämä henkilö päästetään vapaaksi, jos hän on edelleen säilöön otettuna, puitepäätöksen 17 artiklassa ei säädetä yhteydestä mainitun henkilön vapauttamisen ja tämän päätöksen tekemiselle asetettujen määräaikojen päättymisen välillä.

48 Tästä on todettava, että puitepäätöksen 17 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös ”olisi tehtävä” mainituissa määräajoissa, ja sen 4 kohdassa säädetään, että näitä määräaikoja ”voidaan jatkaa”, kun taas puitepäätöksen 23 artiklan 5 kohdassa säädetään tiukemmin, että etsitty henkilö ”päästetään vapaaksi”, jos hän on tässä artiklassa tarkoitettujen määräaikojen päättyessä edelleen säilöön otettuna.

49 Tästä erosta unionin lainsäätäjän säätämien seurausten, jotka liittyvät puitepäätöksen 17 ja 23 artiklassa säädettyjen määräaikojen päättymiseen, välillä voidaan lisäksi todeta, että komission ehdotuksessa, joka johti puitepäätöksen tekemiseen (KOM(2001) 522 lopullinen), säädettiin päinvastoin, että etsitty henkilö on ehdottomasti vapautettava sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen tekemiselle asetettujen määräaikojen päättymisen johdosta että luovuttamista varten säädettyjen määräaikojen päättymisen johdosta.

50 Lisäksi sikäli kuin tämän tuomion 34–42 kohdassa olevista toteamuksista johtuu, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaa täytäntöönpanomenettelyä on jatkettava myös puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen, yleinen ja ehdoton velvollisuus vapauttaa väliaikaisesti kyseinen henkilö tai sitä suuremmalla syyllä yksinkertaisesti vapauttaa hänet näiden määräaikojen päättymisen jälkeen tai silloin, kun etsityn henkilön säilössä pitämisen kokonaiskesto ylittää mainitut määräajat, voisi rajoittaa puitepäätöksellä perustetun järjestelmän tehokkuutta ja näin ollen estää sillä tavoiteltujen päämäärien toteuttamisen.

51 Lopuksi on todettava, että puitepäätöksen 26 artiklan 1 kohdassa säädetään, että pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio vähentää eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta johtuvan säilöönottoajan kyseisessä jäsenvaltiossa kärsittävän vapausrangaistuksen kokonaisajasta varmistaen tällä tavalla, että koko pidätysjakso, myös mahdollinen säilössä pitäminen puitepäätöksen 17 artiklassa säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen, otetaan asianmukaisesti huomioon, kun pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa pannaan täytäntöön vapaudenmenetyksen sisältävää rangaistusta.

52 Tästä seuraa, että puitepäätöksen 12 artiklaa, luettuna yhdessä sen 17 artiklan kanssa, on tulkittava siten, ettei se ole lähtökohtaisesti esteenä sille, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen pitää etsityn henkilön säilössä täytäntöönpanojäsenvaltion oikeuden mukaisesti puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymisen jälkeen, vaikka tämän henkilön pidättämisen kokonaiskesto ylittää nämä määräajat.

53 Puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdassa kuitenkin todetaan nimenomaisesti, että puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa EU 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita, jotka mainitaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja) – velvoitteeseen, joka lisäksi koskee kaikkia jäsenvaltioita, erityisesti sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen antanutta jäsenvaltiota että täytäntöönpanojäsenvaltiota (ks. vastaavasti tuomio F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 40 ja 41 kohta).

54 Puitepäätöksen 12 artiklaa pitää näin ollen tulkita perusoikeuskirjan 6 artiklan mukaisesti, jossa määrätään, että jokaisella henkilöllä on oikeus vapauteen ja turvallisuuteen.

55 Tästä on huomattava, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjan 6 artiklassa tunnustettujen kaltaisten oikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa, jos näistä rajoituksista säädetään lailla, jos niissä kunnioitetaan kyseisten oikeuksien ja vapauksien olennaista sisältöä ja jos ne suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (ks. vastaavasti tuomio Volker und Markus Schecke ja Eifert, C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, 50 kohta).

56 Lisäksi perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdasta ilmenee, että siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa sopimuksessa. Perusoikeuskirjan 53 artiklassa lisätään tähän, ettei perusoikeuskirjan määräyksiä saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä oikeuksia, jotka tunnustetaan erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (tuomio Volker und Markus Schecke ja Eifert, C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, 51 kohta).

57 Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen f kohtaan liittyvästä luovuttamismenettelyjä koskevasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että pelkkä tällaisen menettelyn toteuttaminen oikeuttaa tähän artiklaan perustuvan vapaudenmenetyksen, ja jos menettelyä ei toteuteta riittävän nopeasti, säilössä pitämisen oikeutus siis lakkaa (ks. mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Quinn v. Ranska, 22.3.1995, A-sarja, nro 311, 48 kohta ja tuomio Gallardo Sanchez v. Italia, nro 11620/07, 40 kohta, CEDH-2015).

58 Koska eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaminen näin ollen sellaisenaan ei oikeuta etsityn henkilön säilössä pitämistä ajanjaksolla, jonka kokonaiskesto ylittää tämän määräyksen täytäntöönpanon edellyttämän ajan, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi päättää tämän henkilön säilössä pitämisestä perusoikeuskirjan 6 artiklan mukaisesti vain, jos eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva täytäntöönpanomenettely on toteutettu riittävän nopeasti ja jos näin ollen säilöön ottamisen kesto ei ole liiallinen.

59 Tämän varmistaakseen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pitää tarkastaa konkreettisesti kyseinen tilanne ja ottaa huomioon kaikki merkitykselliset seikat arvioidakseen menettelyn keston perusteltavuutta, muun muassa kyseisten jäsenvaltioiden viranomaisten mahdollinen passiivisuus ja tarvittaessa etsityn henkilön myötävaikutus tähän kestoon. Lisäksi on otettava huomioon, mikä rangaistus etsittyä henkilöä uhkaa tai hänelle on tuomittu niiden tosiseikkojen nojalla, jotka ovat oikeuttaneet häntä koskevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen, tai onko olemassa pakenemisen vaara.

60 Tässä yhteydessä se seikka, että etsitty henkilö on ollut säilöön otettuna ajanjakson, jonka kokonaiskesto ylittää selvästi puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistetut määräajat, on myös merkityksellinen sikäli kuin nämä määräajat ovat lähtökohtaisesti riittäviä, kun otetaan huomioon muun muassa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen olennainen rooli puitepäätöksellä perustetussa järjestelmässä, jotta täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi tehdä etukäteen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon edellyttämät tarkastukset ja tehdä päätöksen tällaisen määräyksen täytäntöönpanosta.

61 Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa tämän tuomion 58–60 kohdassa mainitussa tarkastelussa, että sen on lopetettava etsityn henkilön säilössä pitäminen, sen on joka tapauksessa puitepäätöksen 12 artiklan ja 17 artiklan 5 kohdan mukaisesti liitettävä tämän henkilön väliaikaiseen vapauttamiseen kaikki toimenpiteet, jotka se arvioi tarpeelliseksi hänen pakenemisensa estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että tarvittavat aineelliset edellytykset henkilön tosiasialliselle luovuttamiselle täyttyvät edelleen niin kauan kuin lopullista päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta ei ole tehty.

62 Edellä esitetyillä perusteilla esitettyihin kysymyksiin on ensiksi vastattava, että puitepäätöksen 15 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella on edelleen 17 artiklassa asetettujen määräaikojen päätyttyä velvollisuus tehdä päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.

63 Toiseksi puitepäätöksen 12 artiklaa, luettuna yhdessä sen 17 artiklan kanssa ja perusoikeuskirjan 6 artiklan valossa, on tulkittava siten, ettei se ole tällaisessa tilanteessa esteenä sille, että etsittyä henkilöä pidetään säilössä täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, vaikka tämän henkilön pidättämisen kokonaiskesto ylittää nämä määräajat, jos tämä kesto ei ole liiallinen, kun

otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevan menettelyn ominaispiirteet, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen päättää lopettaa etsityn henkilön säilössä pitämisen, sen täytyy liittää tämän henkilön väliaikaiseen vapauttamiseen kaikki tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet hänen pakenemisensa estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että tarvittavat aineelliset edellytykset hänen tosiasialliselle luovuttamiselleen täyttyvät edelleen niin kauan kuin lopullista päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta ei ole tehty.

Oikeudenkäyntikulut

64 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 15 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että täytäntöönpanoviranomaisella on edelleen 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päätyttyä velvollisuus tehdä päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.

Puitepäätöksen 12 artiklaa, luettuna yhdessä sen 17 artiklan kanssa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 artiklan valossa, on tulkittava siten, ettei se ole tällaisessa tilanteessa esteenä sille, että etsittyä henkilöä pidetään säilössä täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, vaikka tämän henkilön pidättämisen kokonaiskesto ylittää nämä määräajat, jos tämä kesto ei ole liiallinen, kun otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevan menettelyn ominaispiirteet, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen päättää lopettaa etsityn henkilön säilössä pitämisen, sen täytyy liittää tämän henkilön väliaikaiseen vapauttamiseen kaikki tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet hänen pakenemisensa estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että tarvittavat aineelliset edellytykset hänen tosiasialliselle luovuttamiselleen täyttyvät edelleen niin kauan kuin lopullista päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta ei ole tehty.

Allekirjoitukset